

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СМАКУ У СТУДЕНТІВ ВНЗ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті висвітлено досвід застосування інтерактивних технологій у процесі формування естетичного смаку у студентів засобами іноземних мов.

Розглянуто доцільність використання інтерактивних методів, що дозволяють зробити заняття більш різноманітним, дають можливість студентам проявити мовленнєву самостійність, реалізувати комунікативні вміння та мовленнєві навички. Використання в навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів під час викладання дисципліни "Іноземна мова" різноманітних інтерактивних методів навчання та різних видів самостійної роботи є важливою умовою ефективного й цілеспрямованого естетичного виховання, зокрема формування естетичного смаку студентів.

Ключові слова: *інтерактивні технології, студенти, естетичний смак, іноземні мови.*

Постановка проблеми. Формування естетичного смаку студентів є важливою теоретичною й практичною проблемою. Одним із аспектів її вирішення є пошук засобів, котрі могли б забезпечити ефективність цього процесу. Іноземна мова містить у собі великий потенціал для формування естетичного смаку у студентів, а використання можливостей інтерактивних технологій навчання під час цього процесу слугує його значній оптимізації [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтерактивне навчання як специфічну освітню технологію у загальнодидактичному аспекті досліджують О. Пометун, Л. Пироженко, І. Осадченко, О. Комар. Питанням використання інтерактивних технологій під час навчання іноземній мові присвячено праці М. Ступак, Н. Пономаренко, Н. Вишневської.

Мета дослідження. Окреслити основні прийоми формування естетичного смаку у студентів засобами іноземних мов з використанням інтерактивних технологій навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У ході експериментально-дослідницької роботи зі студентами першого і другого курсів Вінницького національного аграрного університету під час навчання їх іноземним мовам нами було застосовано комплекс методів, спрямований на формування естетичного смаку особистості.

Методика викладання курсу будувалася таким чином. Ми поклали в основу навчального процесу дидактичні матеріали, що демонструють основні положення світової та вітчизняної естетичної думки, у тому числі й у професійній діяльності [3; 5]. Паралельно намагалися розширити у свідомості студентів сфери застосування естетики, позбавити її ореолу віддаленості від життя та вивести на якісно новий, більш практичний рівень. Задля цього зіставляли, поєднували, сполучали естетичні знання зі змістом суміжних дисциплін – культурології, деонтології, філософії, психології тощо. Це, на нашу думку, значно зміцнило міжпредметні зв'язки та покращило засвоєння усього циклу гуманітарних дисциплін.

Перед нами постало досить важке завдання – екстраполяція науково-теоретичної інформації на життєвий досвід студентів, упровадження набутих знань у практичний обіг для вирішення актуальних питань професійної діяльності. На цьому етапі ми вважали за потрібне застосувати проблемно-пошукові методи навчання, активно залучати ілюстративно-дидактичний матеріал, орієнтуватися на міжособистісний діалог, самостійне наукове дослідження різноманітних естетичних та соціокультурних феноменів. Під час навчання іноземної мови та формування естетичного смаку ми використовували різноманітні інтерактивні методи навчання та різні види самостійної роботи [2; 3; 4].

У навчально-виховному процесі ми широко використовували метод "Очікування". Після анкетування, спрямованого на виявлення початкового рівня естетичного смаку студентів та роз'яснення їм, що крім безпосередньо вивчення іноземної мови, ми будемо виконувати ще й завдання з формування естетичного смаку. На наступному занятті ми просили студентів коротко написати, чого вони чекають від наших занять. В окремих групах їм пропонувалося зробити це письмово, а в інших – просто сказати вголос (застосування інтерактивного методу "Мікрофон").

На початку курсу навчання студенти говорили або писали про свої очікування рідною мовою. У подальшому студенти повинні були викладати свої очікування іноземною мовою. Цей метод давав нам змогу оцінити спрямованість та готовність аудиторії до співпраці та реакцію на думку їхніх

співгрупників. У ході навчання ми повторювали метод "Очікування" ще декілька разів, слідкуючи за тим, як змінюються пріоритети студентів. Цей метод ми вважали за доцільне використовувати 4-5 разів за весь період навчання (обов'язково – на початку та наприкінці строку навчання). Найсуттєвішими ми вважали результати методу "Очікування" на початку та наприкінці навчальних років, бо перші давали нам змогу будувати роботу та прогнозувати її результати, а наприкінці року – дивитися наскільки вони виправдалися.

У тих групах, де студенти письмово викладали свої очікування, ми зберігали їх до кінця року та роздавали студентам, щоб вони відмітили, що з них виправдалося, а що – ні, а також, які з пунктів вони вважають вже не доцільними: вони втратили свою актуальність, або змінилися. Така інтерпретація цього методу давала змогу не просто простежити динаміку усвідомлення студентами призначення навчальної дисципліни "Іноземна мова" та нашої експериментально-дослідницької роботи, але спонукати їх до самоаналізу – тих перетворень, що відбулися в їхніх особистостях за певний період часу.

Задля покращення психологічного клімату на заняттях та розширення синонімічного ряду лексичного запасу студентів на початку кожного заняття ми давали їм таке завдання, в основу якого покладено метод інтерактивного навчання "Криголам". Для цього ми пропонували студентам картинку зображень облич, які мали вираз емоційних станів людини. Ці зображення було виконано в сатиричному жанрі, студентам дуже подобалося їх розглядати, вони завжди посміхалися, дуже жваво їх обговорювали – це налаштовувало їх на позитивний лад, а так як предмет обговорення був іноземною мовою, ця вправа спрямовувала розумові процеси студентів на оволодіння навчальною дисципліною. Студентам пропонувалося обрати ту, яка найбільше відповідає їхньому стану на той момент, можна навіть було намалювати це "обличчя" на окремому аркуші, або в зошиті, та з'ясувати іноземною мовою, чому студент перебуває у такому стані.

У процесі оволодіння лексикою ми давали студентам англійський тлумачний словник, і вони повинні були з пояснення іноземною мовою та самої картинки зрозуміти, що це за емоційний стан, підібрати найближчий до нього за своєю суттю емоційний стан, з'ясувати відмінності між схожими емоційними станами, проаналізувати, які слова увійшли в рідну мову як запозичення, чи змінилося їх значення при асиміляції. Наприклад, в англійській мові є слово "sympathetic", зазвичай першою асоціацією, яка виникала, були варіації на слово "симпатичний", "такий, що симпатизує комусь або чомусь", але з картинки було видно, що це не так, тому після роботи з тлумачним словником стало зрозумілим, що значення цього слова "той, що співчуває". А зі словами "aggressive", чи "optimistic", асоціативне сприйняття, як при перекладі з англійської "агресивний" та "оптимістичний" було стовідсотково вірним.

Коли студенти вже оволоділи лексикою, з тематики емоційних станів та почуттів людини, ми просили не просто обрати стан, у якому вони перебувають на той момент, а й дібрати назви найближчих станів з точки зору на позитивну, або негативну спрямованість, з'ясувати відмінності між ними тощо. Така вправа на початку заняття повинна тривати 7-10 хвилин на початковому етапі, коли студенти лише опановують лексику з цієї тематики, та 5-7 хвилин у подальшому.

Для реалізації соціокультурного компонента навчання мови та впровадження естетично спрямованого навчального матеріалу в освітній процес на кожному занятті з практики мови всі засвоєні мовні навички ми відтворювали в ситуаціях країнознавчого характеру. Приблизно третя частина кожного заняття будувалася на матеріалах оригінальних художніх або документальних текстів, що відбивають соціальні, культурні та естетичні чинники й особливості країни, мова якої вивчається, а також розкривають основні риси професійної діяльності студентів у ній.

Ми ставили за мету не тільки навчити студентів іноземної мови як засобу комунікації, але й розширити межі їхнього світогляду, урізноманітнити їх погляди на повсякденні речі, дати змогу розкрити особистість через іноземну мову – реалізувати себе в тих сферах, до яких вони раніше не зверталися. Мова студентів повинна бути правильною не тільки в плані вираження, але й у плані змісту, щоб вони, маючи навіть мінімальний лексичний запас, могли говорити мовою, сприймати та передавати не тільки формально подану інформацію, але і явища в цілому такими, якими вони відбиті мовою, отримувати моральне задоволення від спілкування, почуватися комфортно в іншомовному середовищі.

Уключення в зміст навчання будь-якої іноземної мови лінгвокраїнознавчого компоненту забезпечує засвоєння студентами реалій іншої національної культури, розширення їхнього загального кругозору, що спонукає до розвитку й удосконалення естетичного смаку, а також до підвищення інтересу до іноземної мови. Естетичний смак до вивчення іноземної мови не тільки сприяє її засвоєнню, але розвитку інтересу до неї та попередженню забування мови в подальшому.

На другому році вивчення іноземної мови ми пропонували студентам ігрову ситуацію, яку запропонували О. Пометун і Т. Кушнірова [2, с. 331-339]. Вибір заключної стадії експерименту для такого заняття зумовлювався декількома факторами – по-перше, студенти вже повинні оволодіти достатнім для переробки та викладу іншомовної інформації рівнем мовленнєвих навичок, по-друге, такий вид заняття є закріпленням та практичним утіленням масиву теоретичної інформації, яку вони отримали на попередніх етапах експериментальної навчально-виховної діяльності.

У процесі підготовки до рольової гри комбінувалися різні види самостійної роботи та інтерактивної діяльності студентів. Під час самостійної роботи студенти виконували такі завдання: самостійний пошук матеріалу, підготовка проєктів промов, підготовка костюмів та атрибутів, до інтерактивних видів діяльності ми віднесли роботу в групах, які утворювалися на основі розподілу соціальних ролей, вирішення всіх підготовчих організаторських питань, виконання завдань із взаємодопомоги студентів у процесі підготовки як мовленнєвої, так і загальної тощо.

Для розвитку навичок логічного мислення студентів та їх мовленнєвих навичок, ми пропонували студентам такий вид роботи як підготовка та презентація доповідей. Студентам надавалися теми для доповідей естетичного спрямування (живопис імпресіоністів, коротка біографічна довідка та характеристика творчості К. Моне та Е. Мане; видатні літератори та композитори країни, мова якої вивчається; народна творчість англословних країн тощо). Студенти повинні були самостійно знайти матеріал (зазначимо, що переважна більшість студентів використовувала потенціал мережі Інтернет), а потім презентувати дібраний матеріал у формі доповіді (загальною тривалістю 5-7 хвилин). Після виголошення доповіді у студентів було декілька хвилин для того, щоб поставити запитання промовцю з теми (застосовувався інтерактивний метод інтерв'ювання). Студенти й викладач запитували доповідача про особисте ставлення до викладеного матеріалу: подобається він чи ні, чим саме, чому і чим матеріал цікавий доповідачеві, які почуття викликає тощо. Таким чином, ми діагностували естетичні почуття доповідача та інших студентів.

Однією із вправ, спрямованих на кореляцію естетичного ідеалу була така: студентам подавалося описання ідеальної зовнішності, або характеру чоловіка чи жінки з точки зору автора, та завдання дати власну оцінку тексту. Також студенти мали визначити, чи відповідають ці описи ідеального чоловіка чи жінки власним уявленням студентів про ідеал (метод "Займи позицію"). Працюючи над удосконаленням навичок читання та говоріння студентів, ми пропонували їм різні варіанти методів "Займи позицію", "Прес", а також "Навчаючи-вчусь". Використання цих методів було зумовлене необхідністю навчити студентів формулювати та висловлювати свою думку, аргументовано в чіткій та стислій формі, переконувати співрозмовників (метод "Прес"); репрезентувати альтернативні думки з певної теми, знайти та висловити переконливі аргументи, порівняти з аргументами інших, навчити толерантності бесіди та вмінню погоджуватися й визнавати, що твоя думка змінилася (метод "Займи позицію"); передавати свої знання іншим людям доступно, на тому рівні, на якому співрозмовник здатний сприймати інформацію, для цього треба не просто завчити що-небудь іноземною мовою, а розуміти предмет обговорення (метод "Навчаючи-вчусь"), відпрацьовувати навички говоріння, аудіювання, фонетики.

Перелічені вище методи використовувалися окремо та в комбінованому варіанті. Усі обговорення відбувалися іноземною мовою, якщо не вистачало лексичного запасу, в поодиноких випадках ми дозволяли використовувати будь-які невербальні методи спілкування (малюнок, жести, міміка), застосовувати рідну мову категорично заборонялося. Предметом обговорення завжди був естетично спрямований матеріал, або інформація, що стосувалася професійної діяльності. У тих випадках, коли студенти використовували невербальні методи спілкування, їхні співрозмовники повинні були визначити, про що розповідається та відповідати мовними засобами, далі хід методу відбувався згідно його структури.

При застосуванні методу "Навчаючи-вчусь" підготовку матеріалу для роз'яснення студенти проводили самостійно. Якщо вони робили це вдома, то вивчали джерела мовою оригіналу, з рекомендованої нами літератури, або знаходили самостійно (у тому числі з Інтернету, іноді ми надавали студентам перелік сайтів, де можна отримати необхідну інформацію). Якщо студенти виконували підготовчий етап роботи в аудиторії, їм надавалося безпосереднє першоджерело та дозволялося використовувати словник (на початку викладання навчальної дисципліни "Іноземна мова" – двомовний, а в подальшому – тлумачний словник іноземної мови).

При опрацюванні текстів ми зіткнулися з проблемою, коли студенти не мають навичок опрацювання інформації. Тому, окрім викладання навчальної дисципліни, нам довелося виробляти в них навички роботи з мовним матеріалом. Для виконання раніше запропонованих завдань, пов'язаних із пошуком та опрацюванням інформації, ми спрямовували студентів на роботу за таким алгоритмом. По-перше, студенти повинні були ознайомитися з опорним матеріалом за темою (тема була обов'язковою за навчальною програмою дисципліни "Іноземна мова", на самостійне опрацювання виносилися матеріали естетично спрямованого змісту), виписати визначення основних понять, законспектувати основний зміст, виділити з тексту та виписати ключові слова, скласти план майбутньої доповіді, реферату, допоміжного матеріалу для методів "Навчаючи-вчусь", "Займи позицію", "Прес" та інших. По-друге, студенти повинні були оволодіти навичками читання, аудіювання, необхідні для опрацювання та розуміння інформації.

По-третє, в роботі з текстами студенти виконували такі завдання: скласти словник незнайомих слів та виразів; скласти план-конспект (анотацію, опорні тези для дискусії тощо) за темою; дібрати матеріал з додаткових джерел з теми; вивчити тему малою групою (2-3 студенти) або самостійно комусь одному та репрезентувати її всій аудиторії; скласти перелік запитань та завдання для перевірки

вивченого матеріалу, який репрезентувався іншими студентами; дібрати фактичний матеріал для ілюстрації матеріалу; знайти визначення понять або фраз, їхні синоніми або близькі за змістом до вихідних даних поняття; вивчити матеріал за темою з метою участі в рольовій, ситуативній грі, це завдання можна виконувати самостійно одному студенту або в парах чи трійках; зробити вибірку та аналіз нової інформації (таке завдання давалося студентам з високим рівнем володіння мовою у якості додаткового); підготувати виразне, рольове читання уривка; підготувати власні пропозиції для розв'язання проблемних питань, викласти та обґрунтувати власну думку.

Висновки. Результати проведеної експериментально-дослідницької роботи з формування естетичного смаку у студентів з використанням інтерактивних технологій під час навчання іноземним мовам засвідчили, що особистісний підхід до навчання й виховання студентів сприяє вихованню та розвитку в них естетичної культури, зокрема естетичного смаку.

Перспективи подальших досліджень полягають у проведенні аналізу невикористаних резервів естетичного навчання й виховання при підготовці майбутніх фахівців у ВНЗ.

Використані джерела

1. Гриненко І.В. Педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі фахової підготовки: дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2008. 192 с.
2. Пометун О.І., Кушнірова Т.В. Інтерактивні методики як засіб формування правової свідомості. *Проблеми пенітенціарної теорії і практики*. Київ, 2001. С. 331–339.
3. Слостенін В.А., Подымова Л.С. Педагогика: инновационная деятельность. Москва, 1997. 308 с.
4. Ekvall G. Creative Climate. *Encyclopedia of Creativity*. Academic Press. 1999. Vol. 1. P. 403–412.
5. Tighe E., Picariello M., Amabile T. Environmental influences on motivation and creativity in the classroom. *The educational psychology of creativity*. 2003. P. 199–222.

Voloshyna O.

INTERACTIVE TECHNOLOGIES USE FOR AESTHETIC TASTE FORMATION OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS BY MEANS OF FOREIGN LANGUAGES

The experience of interactive technologies application in the process of the aesthetic taste formation through foreign languages teaching to students in the article. The problems of development of these technologies to support foreign language speech communication as a leading form of educational and cognitive subjective subject-subject and subject-object interaction with operational feedback are described. The usage of interactive methods, which allow to make classes more diverse, give the chance to students to show speech independence, to realize communicative abilities and speech skills, has been considered. The article describes the experience of using interactive technologies in the process of aesthetic taste formation of students by means of foreign languages.

Aesthetic taste formation of students is an important theoretical and practical problem. One of the aspects of its solution is the search for tools that could ensure the effectiveness of this process. Foreign language has a great potential for aesthetic taste formation of students, and the use of opportunities for interactive learning technologies during this process serves for its significant optimization.

During the experimental and research work with students of the first and second year courses at the Vinnitsa National Agrarian University, during the study of their foreign languages, we have applied a set of methods aimed at raising the aesthetic taste of the individual. Use in the educational process of higher educational institutions during reading the "Foreign Language" discipline of the proposed methods is an important condition for effective and purposeful aesthetic education, in particular the aesthetic taste formation of students.

The results of the experimental research work on the aesthetic taste formation of students using interactive technologies while teaching foreign languages showed that the personal approach to teaching and upbringing of students contributes to the education and development of aesthetic culture, in particular aesthetic taste.

Key words: *interactive technologies, students, aesthetic taste, foreign languages.*

Стаття надійшла до редакції 15.02.2018 р.